

Thy i litteraturens vold

af Flemming Skipper

Om Thisted-borgmesteren Adolf Theodor Conradt-Eberlin og hans begavede søn, Erik, der blev til Eric og »for lang til at ligge i realiteternes seng«. Om en forfatter på jagt efter stof, han kan sætte i en litterær form. Om havne-visionerne i Hanstholm. Og om en Thisted-telegrafist der ender som kongelig kammersanger. Med andre ord: Et kig ind i Thy i første halvdel af forrige århundrede.

En majdag i 1943 fandt man på et hotelværelse i Køge en mand, der havde søgt døden for egen hånd. 43 år gammel. Hans navn var Eric Conradt-Eberlin – døbt Erik. Han var søn af den sidste kongeudnævnte borgmester i Thisted, cand. juris. Adolf Theodor Conradt-Eberlin, der »regerede« fra 1911 til 1914, da han måtte fratræde embedet på grund af fremskreden parkinson-syge og dermed gav plads til købstadens første folkevalgte borgmester. Han døde fire år senere, i 1918, 54 år.

Eric's mor levede endnu i 1943 og modtog mange kondolencebreve fra slægt, venner og bekendte. Et af dem var fra en berømt forfatter, kritiker og konservativt litteratur-koryfæ. Hans navn var Jacob Paludan (1896-1975). Han havde været nær ven af Eric i en længere årrække helt fra de unge dage, de havde rejst sammen i Frankrig og Italien og ikke mindst haft længere ophold i Amerika, der fik afgørende betydning for dem begge. De praktiserede en særlig form for samarbejde med gensidigt udbytte. Gensidig udnyttelse er en anden og måske mere dækkende karakteristik. De brevvexlede flittigt i en studentikos stil, der lagde et slør af formel høflighed over de mere pinagtige mellemværender især af økonomisk art. Et både stormfuldt og sælsomt venskab. Og så var de »Des« hele livet igennem.

Nu var Eric død, den berømte forfatter (og senere medstifter af Det danske Akademi) nåede ikke frem til begravelsen, det beklagede han over for Annette Eberlin, han ville forklare, hvorfor hverken han eller kransen havde været i stand til at dukke op i tide: »Kære Fru Eberlin. I disse Sorgens Dage skulde

Jacob Paludan i 1960'erne som højt respekteret forfatter, konservativt litteratur-koryfæ og medstifter af Det danske Akademi.

det ovenikøbet gaa saa galt, at jeg kom til at forsømme Deres Søns Jordefærd. Den Opringing, jeg modtog, lød på Mandag, ialtfald har jeg hørt, opskrevet og i Telefonen gentaget det saadan. Saaledes kom altsaa både min Krans og jeg et Døgn for sent. Jeg skriver skyndsomt dette til Dem, fordi De jo ved, at et varmt og saare sjældent Venskab forbandt Deres Søn og mig i de lidt yngre Dage; jeg vilde, hvordan Øjeblikkets Realiteter end maatte se ud, aldrig kunde glemme, hvilken Berigelse og Inspiration jeg saa ofte har hentet i Ungdommens Samvær med ham. Mine Tanker glider helt tilbage til Aalborg, til »Homelilla« på Hanstholm Strand; jeg husker besøg hos Dem i Bagsværd og på Strandboulevarden, og i denne tunge Uge, hvor man har forsøgt at begribe det skete, har jeg saa ofte måttet tænke på Dem. Min Deltagelse, som jeg altsaa blev afskaaret fra at udtrykke mundtligt, sender jeg Dem hermed. Deres Jacob Paludan. 17.5.43. Birkerød«.

Eric Eberlin som student i Aalborg 1917. Han nåede ikke frem til den officielle fotografering og studenterhuerne. På skolens glas- og ramme-billede har han i stedet fået en særplads i højre hjørne som »indsat«. Han slap ikke fri af traditionen.

Thy i 1920'erne

Thy. Havet. Himlen. Blæsten. Marehalmen. Fyret i Hanstholm. Lysende eger på et mægtigt svinghjul i mørket. Kolde bajere. Varme tordy'er. Kroen i Hanstholm. Salt og tjære. Lugten over Thisted Havn ...

Vi er i 1920'erne, det kan være dette billede af Thy, der har foresvævet Jacob Paludan. Han er på rejse med Eberlin, der har rettet sit fornavn til Eric. I pagt med de »nye« tider, han bedre kan identificere sig med end de »gamle«, som han til gengæld husker til mindste detalje. Det er i hvert fald sådan, Eberlin har fortalt om Thy. Paludan har haft en betinget succes som forfatter, nu venter man derhjemme på *romanen*, nu sidder de to unge i Napoli. Forfatteren sammen med den ven, der i bogstaveligste forstand leverer ham stoffet til bøgerne. Eller helst skulle. Sådan som en tidligere bog blev til, dengang de begge var i Amerika. Og

nu har Eberlin så endnu en gang fortalt om havne-visionerne på vestkysten – i Hanstholm. Her var idéen til en roman om mennesker og natur, hav og havnebyggeri. Sådan som han som 20-årig nærmest falleret stud. jur. i marts 1919 havde skrevet i et brev til sin tre år ældre ven, apoteksmedhjælper Stig Henning Jacob Puggaard Paludan – som indtil året før havde kaldt sig Stig, men nu havde besluttet at ville skrive sig kendt og ind i den danske litteraturhistorie under navnet Jacob Paludan. De to havde under turbulente omstændigheder lært hinanden at kende i Aalborg i 1914, da de begge begyndte som disciple – på henholdsvis Katedralskolen og Østerbro Apotek:

»Jernbaneturen Aalborg-Thisted – De har muligvis prøvet den – føles altid, som om man skuldrer en Præstation. Der er 33 Holdepladser, og ved hver af dem kører Toget frem som for at prøve Skinnerne en Smule, inden det betror sig. Saa retirerer det og gør Holdt ved Udgangspunktet med et Ryk som en Hjernerystelse. Og saa, senere, træffes der en Ordning mellem kørende og fastboende Personale, saa Videre-transport alligevel finder Sted. Landskabet har imens skiftet fra lys til fager Dag til dyb Nat, og man føler, at man ogsaa selv må være ældet synligt. Helt inde i Natten ligger saa endelig Thisted, paa det at en Tro, der taaler alle Rystelser, tilsidst skal vorde belønnet«.

Sådan huskede Jacob Paludan i 1956 det Thy, han havde besøgt i sin ungdom.

»Der er dejligt ved Hanstholm, alt hvad Hjertet kan begære af Hav og Sol og saa i Tilgift Verdens 3die største Fyr, hvis Lys kan ses i Norge i klare Nætter«.

Da Erics far døde i 1918, lejede moderen et herskabeligt sommerhus i Hanstholm med »7 værelser, Glasveranda og Bilgarage«. Og det var dette logi, han lokkede med i brevet. Paludan tilbragte da ogsaa en sensommermåned i 1919 derude med vennen. Nu afbrød de november 1924 rejsen sydpå og vendte i hast tilbage til Thy for at samle stof til den roman, der blev til *Fugle omkring Fyret* (1925). Tilbage til snakken, svalebajerne og toddy'erne på kroen ved havet. Og hvad de lokale beboere og ikke mindst Eric havde at fortælle. Thyboen var udstyret med en usædvanlig hukommelse for mennesker og optrin, replikker, situationer og hele livsforløb. Lige til at sætte ind i en ramme af en stor roman. Den 28-årige forfatter noterede flittigt i petroleumslampens svage skær i et værelse på

Havnebyggeriet i Hanstholm i 1930'erne. I 1925 blev havnevisionerne på vestkysten omdrejningspunktet i en roman om konflikten mellem natur og kultur, mellem privateje og ekspropriation: Fugle omkring Fyret.

kroen efter dagens research og vendte tilbage til København, hvor selve romanen blev til på tre måneder. Det blev hans gennembrud som forfatter og dens hovedtema, konflikten mellem natur og kultur, mellem privateje og ekspropriation, er lige så aktuel i dag som i 1925. Og litteraturhistorien fremhæver den sproglige friskhed, der gør tids- og kærlighedsromanen læseværdig også i 2007 og har medvirket til at give den »klassikerstatus«. Hanstholtromanen blev trykt i fire oplag og oversat til fire sprog og i dag solgt i mere end 100.000 eksemplarer.

Borgmestersønnen Eric fra Thisted fik høvet sig gennem en studentereksamen og skulle leve op til Eberlin-familiens traditioner – studere jura i København. Men det søde liv på værtshuse og vinstuer trak mere end timerne i klamme universitetslokaler. Rastløsheden driver ham som en utilpasset lykkeridder til Amerika, til New York, hvor en broder til Thisted-borgmesteren har en boghandel. Paludans forhold til de hjemlige omgivelser kan mildt sagt også være bedre, han er i perioder arbejdsløs og ser som Eberlin en fremtid i det fremmede. Rejser i juni 1920 via New York til Ecuador, hvor han har fået job på et apotek. Han bliver der kun i otte måneder, han rager uklar med chefen, og i marts 1921 rejser han til New York, til Eberlin – der også er kommet på kant med chefen, med farbroderen. Paludan er træt af pilletrilleri. Der er stadig *det* med skriveriet, hans forsøg bliver imidlertid afvist af danske forlag. Indtil Eberlin træder til. Resultatet – en bog om udvandrere – bliver antaget: *De vestlige Veje* (1922).

Den nye verden

Det er som nævnt i 1920, Eberlin og Paludan drager til Amerika første gang, året efter er Paludan hjemme. Eberlin først i 1924. Det følgende år tager han turen over Atlanten igen.

Jacob Paludan i 1920'erne. En forfatter der kunne skrive, men var afhængig af én, der kunne levere ham stoffet: Eric Eberlin fra Thisted.

Paludan følger efter på et kortere besøg i 1926. Eberlin vender først hjem til Danmark 1928.

Den amerikanske livsstil skal få afgørende betydning for dem. En ny verden der kræver ny handling – *hele tiden*. Det gælder om at komme videre. Eric finder sider af sig selv i den nye kultur. Paludan ser »det forjættede land« som et massesamfund, hvor overflade er blevet til indhold. Det kommer til at præge hans forfatterskab. Det er i Amerika, Eric udnytter sin evne som tegner og skiltemaler, den skaffer ham ind i stormagasiner og teatre. Han kommer ind i en branche på vej op: *Reklamens verden*. Og som sådan dukkede han op i Danmark, der i 20'erne og 30'erne så småt var ved at tage hul på den amerikanske kultur. Og alle så den charmerende Eric Eberlin som en kommende mand. »Med sin Charme, sit Vid og sin usædvanlige

Højde kaldte han på den Forestilling hos Omverdenen, at han allerede var en hel Mængde – eller ialtfald var et af de Rigdommens Lykkebørn, der kan gøre, hvad der falder dem ind«, som Jacob Paludan mange år efter skriver i et forord til *Americana*, Eberlins efterladte noveller og skildringer, der blev udgivet i 1944. Dette bekræftes i de mange brevudsagn og avisartikler om borgmestersønnen fra Thisted, der nu befinder sig på Lokalhistorisk Arkiv i Thisted. Eric Eberlin har gjort et stort indtryk i samtiden. Det var et andet og »mindre« Danmark – den foretagsomme Eberlin var en af dem, »man« talte og skrev om. Og som man i familien Eberlin fulgte med lige dele nysgerrighed og bekymring – for hvad foretog den højt elskede Eric sig *nu*? Han havde jo fart på: Fra stud. jur. til vejarbejder, fra skiltemaler og annoncekonsulent, fra høn-

seavler (i Skåne!), kontorchef, direktør, udgiver, redaktør, til forretningsfører – og meget andet. Biografien er hæsblæsende læsning. Jacob Paludan arvede i to omgange en større sum penge og var derfor i stand til i perioder at finansiere Eberlins Amerika-ophold. Til gengæld forventede han nye idéer til skriveriet. De udebliver. Og de bøger, Paludan får fra hånden og som Eberlin kun indirekte har andel i – som en slags afsmitning fra breve og samtaler – giver ikke det store ekko fra sig i den litterære offentlighed. Den sidste Amerika-rejse bliver – set med litterære øjne – lidt af en katastrofe for Paludan. Vennen og den litterære hjælper vil selv bruge sine idéer – han vil *skrive!*

Eric Eberlin bliver efter hjemkomsten til Danmark en af pionererne inden for den voksende reklamebranche efter det amerikanske forbillede med »dyrkelse af det letkøbte,

Eric Eberlin og Jacob Paludan gav sig af med lidt af hvert – for sidstnævntes penge. Ikke alt faldt i lige god jord. Tag nu hønseavlen! Det viste sig at være mere beroligende at beskæftige sig med høns end ligefrem indtjenende. Slutningen af 1920'erne. Billedet er fra Paludans hønsegård på Sjælland. Eberlins høns pikkede deres korn – i Skåne.

overfladiske og mekaniske«, som Paludan har beskrevet den »nye tid«. Eberlin optræder i rollen som succesrig bladudgiver. Bladene er nyskabelser på markedet, *Orientering* og *Avertering*, det bliver senere til *Mandens Blad* med Paludan som bidragsyder – også økonomisk. Eberlin udvikler sig til en playboy med et betydeligt forbrug af whisky og damer. En vidtløftig type, som bestandig skifter job. Paludan gik sine egne veje, begyndte at udforske virkeligheden uden fiktionens (og Eberlins!) hjælp og især hvad der gemte sig *bag* det, der blev kaldt virkelighed.

Indflydelsen

Litteraturhistorikeren Henrik Oldenburg udgav i 1980'erne et to binds-værk om Jacob Paludan. I første del skildredes det mangeårige venskab. Mens Jacob Paludan var sær, menneskesky, hæmmet i forhold til kvinder, var Eric Eberlin en livsnnyder, en kvindebedårer,

Eric Eberlin som reklamemand – fotograferet 1938.

ustabil projektmager, letsindig og upålidelig i pengesager. Han skrev lidt, malede lidt, han beskæftigede sig i det hele taget med lidt af hvert, men der var et eller andet hos ham, som forhindrede ham i at nyde, hvad han havde så nemt ved at vinde. Han var den af natur lykkelige – overfladiske – der stilede mod sin egen ulykke. Således bliver han skildret. Eberlins venskab med Paludan hvilede netop på, at han havde så let ved alt dét, Paludan havde svært ved. Og troede på ham som forfatter, opmuntrede og støttede. Som sådan en uvurderlig ven, det nok kunne betale sig at investere lidt af sin arvede formue i. (En formue der forsvandt med en svigagtig sagfører – i øvrigt en skolekammerat – der begik selvmord og kom til at leve videre som romanfigur). Eric Eberlin var med andre ord et spændende, men også et farligt menneske. For andre og for sig selv.

Ved årtusindskiftet var der afstemning blandt to københavnske dagblades læsere om det 20. århundredes »største« romaner. Jacob Paludans *Jørgen Stein* (1932-33) var blandt de selvskrevne. En roman Eberlin havde sin store andel i. Ifølge kritikeren Jens Kistrup er det »formentlig første og eneste gang i verdenslitteraturen, at en stor romanforfatter kunstnerisk har været så afhængig af et andet menneskes person og liv«. Eberlin var ved siden af alt det andet, han *også* var, en stor litterær begavelse og med en betydelig litterær indsigt. Det var ikke blot løse strøtanker, han forsynede sin stofhungrende ven med, men efter den foreliggende dokumentation mere systematiseret stof, som f.eks. gjorde det muligt for Jacob Paludan at skrive *Torden i Syd* – første del af *Jørgen Stein* – på få måneder. Og dermed bryde ud til en endnu større litterær offentlighed. *Jørgen Stein* og dens forfatter har overlevet størstedelen af samtidens litteratur. Det er en roman om en ung mand og hans tid. Perioden fra sommeren 1914 til foråret 1933. Med alle udsving og opbrud – kulturelle, sociale og moralske.

»De maa endelig skrive hvorledes det gaar med Fuglene der flagrer omkring det hvidmalede Fyr, og De maa altid huske at jeg tror på Dem som den kommende Mand, endvidere må De vide at jeg har mindst 2 Ideer for store tonende Romaner med Figurer og mærkelige Hændelser, naar vi ses skal jeg give nærmere Oplysning og De kan da se om De kan bruge Ideerne«.

Eric Eberlin fra Amerika 1925 til vennen Jacob Paludan – endnu før Hanstholm-romanen er udkommet.

Jacob Paludan brugte Eberlin – hans breve, hans oplevelser, hans private liv. Han blev modellen for flere paludanske romanfigurer til og med *Jørgen Stein*. Romanen *Markerne Modnes* (1927) er mest direkte inspireret af forbindelsen mellem de to venner. Jens Kistrup går så vidt som til at hævde, at Paludan udnyttede ham ved at overtage hans liv og hans erfaringer – *det* han ikke selv turde leve, *dem* han ikke selv turde gøre. Det er ikke usædvanligt, at en digter låner fra virkeligheden og de mennesker, der færdes dér. Mere eller mindre genkendeligt i den litterære omsmelting. Det usædvanlige er, at det er så veldokumenteret i et af de betydelige forfatterskaber i dansk litteratur. Og at thistedboen Eric Eberlin har haft så stor indflydelse.

Dynamit og detonator

Men det havde sine omkostninger – ud over de økonomiske. Eric Eberlin viser sig mere og mere som et menneske med et Janus-ansigt. Hvornår var det en ven, Paludan så? Hvornår var det snylterens ansigt? Et skuespil med begges navne angivet som forfattere bliver det til – i øvrigt aldrig opført. Var det *mere*, Eberlin ville? Var det måske forfatteren Paludan, der

var – snylteren? Men hvordan har Jacob Paludan kunnet forlige sig med tanken om, at han ligefrem var nødt til at tigge Eberlin om stof? »Udover at det har været dyrt, irriterende og frustrerende, til tider også besværligt, har han næppe haft skrupler«, mener Henrik Oldenburg. Det var Paludan, der trods alt kunne *skrive*. For Paludan var kunsten at skabe den sproglige ramme, hvori noget hidtil formløst kunne rummes: »Det er nok faldet Paludan ind, at det kunne anskues som en plet på hans digteriske ære, deraf diskretionen, men han har næppe set sin ære truet og slet ikke sin kunstneriske suverænitæt, så længe Eric Eberlin ville holde sig til at være meddeler. Og ville holde tæt«.

Jacob Paludan holdt i hvert fald tæt. Efter Eberlins selvvalgte død i 1943 lagde han afstand til thistedboen, der havde vist sig for besværlig at omgås, forfatteren havde lagt romanskriveriet bag sig, han havde ikke længere brug for »stofleverancer«. I stedet for at skildre tiden blev han kritisk tilskuer, han hylder landlivet, naturen og stilheden i modsætning til teknikens »fagre nye verden«. Og han beskæftiger sig med spekulationerne over tidsbegrebet, en fjerde dimension, ånder og parapsykologi, sjælens realitet og tilværelsens mystiske sammenhæng. Milevidt fra den verden, Eric Eberlin færdedes i. Han blev en af sin generations fremmeste kritikere. Jacob Paludan karakteriseres i *Danske Digtere i det 20. Århundrede* (2002) som » en af de betydeligste essayister«. Dansk litteraturs største stilist – hedder det andre steder. Særlig stærkt står de mange natur- og landskabsskildringer. *Minder svøbt i Vejr* (1947) var titlen på Thorkild Hansens debutbog – om natursynet hos Paludan.

Forbindelsen mellem Eric Eberlin og Jacob Paludan ebbede ud fra det tidspunkt, da Paludan havde sejret som kunstner. Han var også blevet gift og ønskede at tæppe fortiden til. Når han senere kom ind på omstændighederne

ved tilblivelsen af sine romaner, gjorde han alt for at sløre Eberlins identitet. Det skete så sent som i erindringerne fra 1970'erne, hvor Eberlin optræder glimtvis – under navnet *Cæsar*. Henrik Oldenburg ser de to skæbneforbundne på denne måde: »Jacob Paludan (..) lille og skrøbelig, lidt nærsynet, genert og gammelklog, begavet, talentfuld og som regel velbeslået. En bogorm med satiriske anlæg, men udpræget indadvendt og mut. Som kontrast Eric Eberlin garderhøj, charmerende. Viril, udstrålende, begavet, men luddoven, tidligt dekadent, upålidelig og som regel i bundløs gæld«. Det var en forbindelse »mellem dynamit og detonator«, der ikke kunne ende godt. Det gjorde det heller ikke i virkeligheden. Men litterært set – i fiktionens verden – et møde med et vist udbytte.

Hjem til Thy

Men det er at foregribe begivenhedernes gang. Vi efterlod makkerparret Eberlin & Paludan i Napoli i 1924. De var rejst sydpå for Paludans regning. Intet mindre end en dannelsesrejse i

klassisk forstand, men hvor andre digtere har fundet inspiration under sydens sol, så kan den kræsne Paludan hverken vænne sig til den lokale spaghetti eller den »sure Chianti«. Han vil hjem. Det var romanen om natur og civilisation, fremskridt og tradition, der havde udviklet sig under samtalerne med Eberlin. Og det kunne ikke gå hurtigt nok med at komme hjem til Danmark – til Thy.

Det er som nævnt Eric Eberlin, der også er stofleverandør til første del af det store tidsbillede *Jørgen Stein*, hvor personer og begivenheder i og omkring borgmesterhjemmet i Thisted i årene før Første Verdenskrig indgår detaljeret. Det afslørede »vidneudsagn« så sent som i 1980'erne. Mange mente at kunne genkende flere af personerne i Hanstholm- og Thistedbøgerne – enkelte ved personlig oplevelse, de fleste gennem beretninger i familien. Langt tidligere havde det ført til direkte kontroverser mellem forfatter og thyboer, der følte sig gået for nær. Jacob Paludan måtte bruge kræfter dengang og senere til at forklare de thyboer, der følte sig »hængt ud«, at Thy kun havde været et motiv til at skrive og forsøge at slå en tyk

*Hanstholm Kro ca. 1925. Det er her, Jacob Paludan og Eric Eberlin i en petroleumlampes svage skær bearbejder dagens høst af oplysninger blandt den lokale befolkning med nye historier (af Eberlin!), der senere bliver til romanen *Fugle omkring Fyret*. Den udkommer 1925.*

Eric Eberlin på vej hjem fra Amerika 1928 – hjem til nye eventyr.

streg under, at det ikke var en fotografisk gengivelse, han havde bragt videre. Med til denne del af historien hører, at Eric Eberlin aldrig havde indvendinger, når han læste det færdige resultat fra Paludan, skønt sider af hans væsen – og deres indbyrdes forhold – ellers var inddigtet i flere figurer. Og ikke altid de mest sympatiske.

Det er Thisted – og Thy – Eric Eberlin i bogstaveligste forstand »sælger« til Jacob Paludan. Det er Eberlins barndom og familie, kendte og ukendte thistedboer, der bliver omsat til første del af *Jørgen Stein*. Det samme gælder flere personer i *Fugle omkring Fyret*. Blandt de, der følte sig »hængt ud«, var Galster-familien.

Johan Georg Galster var en farverig sagfører i byen, der husede et formodet russisk fyrstepar på flugt fra revolutionen østpå. En dramatisk historie i øvrigt med skarpe skud i soveværelset i villaen på Hundborgvej, der også gav husly til et forlag, hvor der udkom en bog om et kærlighedsforhold mellem kvinder. En bog politiet var meget interesseret i. Galsters søn, billedhuggeren Johan Galster (det er ham med Madonna-figuren ved Thisted Kirke) beklager i et avisinterview, at Paludan har hængt faderen ud. Det medfører en øjeblikkelig kommentar fra Paludan, der forsikrer, at han aldrig har kendt overretssagføreren eller andre i Thy, der har følt sig truffet på deres ære. Det kan han sikkert have ret i. Men Eberlin har kendt Galster. Og det er en ganske anden historie.

En anden person med tilknytning til såvel Thisted som Eberlin-familien kunne – med rette – føle sig hængt ud. Det var Viggo Johansen (1893-1964), en jurist der i 1920 var blevet gift med Erics søster, Lizzie. Han blev året efter dommerfuldmægtig i Nykøbing Mors, senere på Samsø, derefter konstitueret dommer i Maribo og i 1944 udnævnt til dommer i Thisted, hvor han virkede indtil 1963. De første år efter krigen blev dramatiske med retsopgør og værnemagersager.

Mødet mellem Eberlin og den målrettede cand. jur. Johansen med førstekaraktererne i det tidligere borgmesterhjem fandt sted i december 1918 og gik skævt fra begyndelsen. Helt skævt nytårsaften, da den unge Eberlin sammen med en kammerat vælter en kongestatue i Christiansgave og derefter giver sig i kast med en temmelig fugtig middag på Hotel Royal på Store Torv, hvor opstemtheden på vej hjem udvikler sig til en vis oppustethed, som går ud over gulvtæppet i moderens lejlighed. Søsteren er mere end vred. Det er første gang, hendes kommende mand er på besøg i hjemmet i Thisted. Og Eric har efterfølgende haft en ikke ringe fornøjelse ved at hænge den kom-

Viggo Johansen, juristen med de flotte karakterer. Han blev i 1944 dommer i Thisted. Her er han fotografert 1918 i Thy sammen med Eberlin-familiens yngste, Niels. Erik og Niels Eberlin fik den samme skæbne som voksne – ramt og præget af samme sygdom valgte de at tage deres eget liv.

mende Thisted-dommer til tørre over for en forfatter, der mangler noget at skrive om.

Telegrafisten fra Thisted

Et litterært detektivarbejde fører frem til, at hele Paludans romanrække er én lang beskrivelse af kampen for at lykkes som kunstner og menneske. Og alle kunstnere hos Paludan lider nederlag. Bortset fra den sidste, sangeren Leif Hansen, i *Jørgen Stein*, der får succes både som kunstner og menneske.

Leif Hansen er den egentlige hovedperson. I kunsten som i virkeligheden. Modeleret over en thistedbo. Kammersanger Einar Nørby (1896-1983) – som Eric Eberlin havde præsenteret Paludan for i Hanstholm. Da Paludan arvede, var det ikke kun Eberlin, der blev støttet med penge, men også Nørby, den tidligere telegrafist. Og det var en sundere investering end Eberlins bundløse foretagender. Han var Paludans egen »opfindelse« i romanen og en delvis projicering af ham selv. Einar Nørby fører den kunstneriske drift igennem i virkeligheden – som Leif Hansen gør det i romanen. Og som Paludan gør det ved at føre anden del af *Jørgen Stein* igennem ved selv at »finde på«.

»Intet interesserer mennesket mere end mennesket«, proklamerede nævnte Thorkild Hansen langt senere. Hans pointe var, at digterens personlighed er mere end summen af hans værker. Og at de mest personlige værker, dagbøger og breve, ofte er forfatterskabets bedste. Bøgerne om Jacob Paludan dokumenterer i hvert fald, at der er noget at hente ved at gå efter omstændighederne ved litterære værkers tilblivelse. Bag de skrevne værker, brevene og gennem nærlæsningen og anden form for litte-

»Der var Rift om Billetterne, Siddepladserne var udsolgt i Løbet af faa Timer, og det var et festklædt Publikum, der mødte op. Saa gik Tæppet op. Man fik straks vort Bysbarn Hr. Einar Nørby at se og høre; han spillede Titelrollen »Figaro« og gjorde det fortræffeligt. Det var naturligt, at Publikum med særlig Interesse og Opmærksomhed fulgte ham under hele Forestillingen. Einar Nørby blev hilst gentagende Gange med det hjerteligste Bifald«.

Thisted Amts Tidende ved indvielsen af byens nye teaterscene oktober 1933.

Einar Nørby, lærersønnen fra Thisted. Det var gennem Eric Eberlin, Paludan i 1919 mødte telegrafistelev Einar Nørby i Hanstholm. Men efterhånden knyttede de to et venskab, der rakte ud over Eberlin – også langt ud over hans død. Nørby blev kongelig kammersanger, økonomisk støttet af Paludan, og var i mange år Paludans bedste og omtrent eneste ven fra de unge år. På billedet den unge telegrafistelev Nørby – få år før mødet med Paludan.

rær krydsrevision viser sig en ny historie, som råber på en ny forfatter. Det er ikke et usympatisk billede, der tegnes af Jacob Paludan. Han bliver mere menneskelig – efterhånden som han træder ud af den »officielle« ramme, han har været med til at anbringe sig selv i. Og man kan heller ikke undgå at blive fanget af billedet af det rastløse handlingsmenneske Eric Eberlin, borgmestersønnen fra Thisted, der havde »anslaget« i sig, men ikke den disciplin, der er nødvendig for at lykkes. Som menneske og som kunstner.

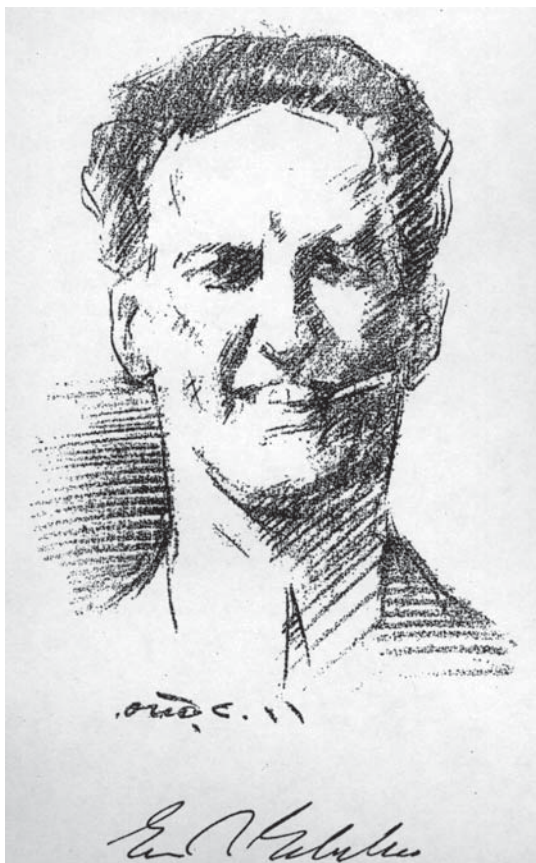
Men Eberlin har alligevel overlevet som forfatter og betragtes i dag ikke kun som vedhæng til Jacob Paludan. Efterlod en del noveller og skildringer samt et par kriminalromaner – ved sin død var han i gang med en ny. Og han kastede sig over maleriet. Billederne blev til i

samme tempo, som han lagde for natten ved skrivemaskinen. Han var med på en såkaldt censureret udstilling og havde desuden flere private udstillinger med vekslende held hos kritikerne. Blandt andre var det Leo Estvad, den senere Thy-kunstner, der opmuntrede Eberlin. Han var meget optaget af den side af sin ellers travle tilværelse. Han malede lige til død som en form for trøst og opmuntring i depressive perioder. Han synes i naturen at have fundet en slags »helle«, og som det talentfulde menneske, han var, evnede han i de bedste billeder at give denne »indsigt« videre til andre.

Titlen på novellesamlingen var *Americana*, og den udkom som nævnt året efter hans død med forord af Jacob Paludan. Det er her, Paludan karakteriserer vennen og realiteterne med en overraskende formulering: »Han var

»Den 14. ds. åbner Direktør Eric C. Eberlin en Udstilling af 19 Malerier hos »Madsen & Henriksen« paa Højbroplads. De fleste Københavnerne, som følger med i deres Bys Udvikling til Storstad, kender Eberlins navn. Han er den kendte Annoncemand og travle Bladudgiver. »Jeg har givet mig til at male, fordi jeg trængte til at tænke på Nu'et ... Men skriv endelig, at jeg stadig er kortklippet, og at jeg ikke undlader at barbere mig hver Dag«.

Ekstra Bladet 8. januar 1938.

Eric Eberlin, tegnet af Otto C. og signeret af ham selv. Benyttet i novellesamlingen »Americana«, der udkom med forord af Paludan efter Eberlins død.

jo alle Overraskelsers og Muligheders Mand, umiddelbart begavet som ingen anden jeg har kendt. Men han var, om man tør udtrykke sig saaledes, for lang til at ligge i Realiteternes Seng. Jo, det tør jeg godt, nu jeg i Øret har hans voldsomme Latter, der tit og gerne lød paa egen Bekostning«.

For Paludan havde Eberlin opnået den succes, som amerikanerne havde søgt at lære ham at betragte som det selvfølgeligste livsmål, og her skulle historien ende, hvis den var banal: »Men Eberlin havde den Orm i Sjælen, den Tvivl på vedtagne Værdier, man træffer hos Kunstnere og Filosofer. Om sin Metier (som reklamemand og bladudgiver, red.), som han beherskede, gjorde han sig ingen Illusioner, intelligent som han var; den var ham et Middel og kunde ikke varigt opfylde ham«.

I Christiansgave

Det var kunstner, han ville være, borgmester-sønnen fra Thisted. Ikke endnu en jurist i den lange række af Eberlin-jurister. Med en nøgle til kunstens mysterium kunne han måske låse sig ind til både livsopfyldelse – og overlevelse. Thisted Købstad og borgmester Adolf Theodor Conradt-Eberlin finder vi i den sidste skildring i *Americana*. »Kunstner eller ...?« er overskriften, scenen er sat i Christiansgave i Thisted:

»Eberlinerne skulde være Jurister – ikke Kunstnere. Min Far var Dommer, min Bedstefar Birkedommer, min Oldefar Højesteretsassessor. Min Fars fine Sabel med Elfenbensskaftet og Guldkvasten var baaret af Generationer af Jurister. Ogsaa jeg skulde bære den. Det blev afgjort en sen Augustdag i den lille Bys Anlæg. Regnen bøjede Løvet, og jeg Hovedet, da min Fars Afgørelse faldt: Jurist! Jurist og helst Dommer, med trekantet Hat og Sabel. Ikke noget med langt Haar, Tagkammer og pariserblaat under Neglene. Det var selve det organiserede, sikrede Samfund, der talte.

Eric C.-Eberlin

Malerier

Madsen & Henriksens Kunsthandel A/S · Højbroplads 15, K.
14.—23. Januar 1937 · Daglig 10—17 1/2 · Søndage 13—17

Eric Eberlin spillede på mange heste – han ville det hele. Også være kunstmaler – i øvrigt tilskyndet af Thy-kunstneren Leo Estvad.

Tommelfingeren blev vendt nedad mod den løse Fugl, Kunstneren, som gjorde sig i Billeder, i Ler eller Farve og stirrede fortabt mod Stjernerne, mens Regningerne forblev ubetalte, og Sablen hang i sit Skæfte på en Krog«. Jurist blev han altså ikke. »Rigtig« kunstner heller ikke. Men han fik et liv og en skæbne, der har skrevet sig ind i et hjørne af både samtids- og litteraturhistorien.

Thisted uden digteri

Men hvordan ser virkeligheden ud – sådan uden digteri? Hvordan var den i Thisted og Thy med de nuværende kilder til historien om faderen, den sidste kongeudnævnte borgmester, Adolf Theodor Conradt-Eberlin?

Thistedes nyere historie begynder med den første folkevalgte borgmester, A.M. Aaberg, der var redaktør på Thisted Amts Tidende. Det var i 1917. Selv om demokratiet var indført i 1849, var det gået trægt med demokratiseringen af administrationen og magtens tredeling i den lovgivende, den udøvende og den dømmende myndighed.

Salmonsens Konversationsleksikon (fra 1925) fortæller om en fortid, som få år forinden havde været levende nutid – også i Thisted. Hvor byfogeden først og fremmest var dommer – både i byretten, skifteretten, fogedretten og auktionsretten. Et embede, en stilling med mange gøremål og mere end rigeligt at tage sig til i det daglige. Senere bliver disse funktioner adskilt, og 1917 kommer som nævnt den første folkevalgte borgmester på rådhuset. I 1911 havde han altså været kongeudnævnt. Som det hedder i den kongelige beskikkelse: »Vi Frederik den Ottende (..) Gøre vitterligt: Vi beskikker og forordner hermed aldernaadigst Fuldmægtig ved Københavns Amts Nordre Birk, cand. juris. Adolf Theodor Conradt-Eberlin, til herefter at være Byfoged og Byskriver i Thisted samt Herredsfoged og Skriver i Hillerslev-Hundborg Herreder«.

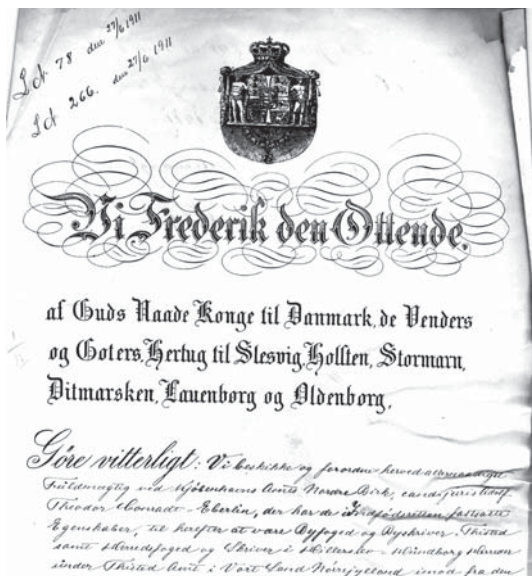
Om denne embedsmand – »en høj Mand, smuk, flot og rank«, som karakteristikken lød ved hans død i november 1918 – skrev Thisted Socialdemokrat i 1912: »Apropos vor nye Borgmester: Lad os vie ham et par Udtalelser. Vi har faaet det Indtryk – som vistnok holder Stik – at han hader Socialdemokraterne og i Fremtiden med Flid vil lægge sig efter at genere os. Ved det sidste Byraadsmøde fremkom Borgmesteren med nogle Udtalelser, som ikke varsler særligt godt. Socialdemokratiet lader sig imidlertid ikke jage i et Musehul – fordi en kongevalgt Borgmester – der har faaet sin egen Værdighed forkert i Halsen – sammen med et uklogt Højreflertal søger at bekæmpe det på traditionel Vis. Den Tid er heldigvis forbi, da Borgme-

Salmonsens Konversationsleksikon (1925) fortæller, at byfogeden i købstæderne først og fremmest var dommer – både i byretten, skifteretten, fogedretten og auktionsretten. Det var nærmest i sin egenskab af byretsdommer, at han blev kaldt byfoged, mens han i de øvrige sammenhænge blev kaldt skifteforvalter, foged og auktionsforvalter. Men han var tillige byskriver, således at det var ham, der stod for retsskriverforretningerne ved de nævnte retter, herunder tinglysningsvæsenet og notarialvæsenet. Altså nogenlunde som dagens byretsdommer.

Derudover var byfogeden altid underøvrighed, og i den egenskab blev han som regel kaldt politimester. Det var altså ham, der førte det almindelige tilsyn med lovenes opretholdelse, foretog efterforskning og rejste tiltale i politisager, mens det i større sager var amtmanden, der rejste tiltalen. Som politimester ledede byfogeden endvidere arresthuset samt ordens- og sikkerhedspolitiet, ligesom han var formand i bygningskommissionen, brandkommissionen, karantænekommissionen og som regel også i sundhedskommissionen, hvor han tillige stod for de daglige forretninger. Endvidere udfærdigede han beviser for navneforandringer og opkrævede forlystelsesskat.

For det tredje var byfogeden som underøvrighed dén, der forestod de kommunale forretninger (senere kæmner, i dag kommunaldirektør), men han var tillige formand for byrådet, i hvilken egenskab han blev kaldt borgmester.

Senere blev disse embeder adskilt – og Thisted får sin første folkevalgte borgmester.

Den kongelige udnævnelse 1911 til byfoged og byskriver i Thisted samt herredsfoged og skriver i Hillerslev-Hundborg Herreder. (Udsnit)

strene sad omkring i Købstæderne og bildte sig ind, at Borgerne var skabt til at staa med Hatten i Haanden og vente paa »Naadigherrens« Befalinger. Vi vil betro Borgmesteren, at han gør klogt i at betragte sig selv som Borgernes Tjener og ikke som et højt stillet Væsen, der har den Opgave at byde og befale«.

Ved Eberlins død i 1918 blev det til tre linjer i Thisted Socialdemokrat. Betydeligt mere gjorde Venstres avis, Thisted Amts Tidende, ud af det. Nu var det dem, der sad for bordenden i byrådssalen og havde råd til storsind og

Conradt-Eberlins underskrift i protokol fra Hillerslev-Hundborg Herreders ret 16. juli 1912.

»En høj Mand, smuk, flot og rank, der alene ved sit Ydre virker imponerende«. Sådan blev Conradt-Eberlin karakteriseret i den konservative Thisted Amtsavis. Sønnen havde det altså ikke fra fremmede – det er med næsten de samme ord, han langt senere vil blive beskrevet.

»anerkende« en afdød forgænger fra en epoke, der nu var slut. Størst omtale fik dødsfaldet i den konservative Thisted Amtsavis. Det er her, man bl.a. kan læse, at »straks da Conradt-Eberlin kom til Thisted, tog han kraftigt fat på at bringe Orden i Sagerne, han var en Mand, der vilde have alt paa sin rette Plads«. Som formand for byrådet tog han fat med energi og interesse, og hans ledelse af de »vise fædres« (Thisted Socialdemokrats udtryk) forhandlinger var ifølge den konservative avis »en ren Fornøjelse, ikke mindst for en Pressemand«. Conradt-Eberlin »udtalte kort og klart dét, der skulde siges og havde den rette Evne til at faa Byraadets Medlemmer til at lade al overflødig Udenomssnak fare. Hvor har man siden savnet denne dygtige og kyndige Forhandlingsledelse«. Så fik de dén henne på Thisted Amts Tidende. Det var jo redaktøren derfra, der nu var borgmester. Begge borgerlige aviser er enige om beskrivelsen af

skikkelsen Conradt-Eberlin, før sygdom lammer ham: »En høj Mand, smuk, flot og rank, der alene ved sit Ydre virker imponerende«. Sønnen har det altså ikke fra fremmede, det er med næsten de samme ord, han langt senere vil blive beskrevet.

Socialdemokraterne havde ikke noget at føje til den karakteristik, de allerede havde bragt videre til læserne af Thisted Socialdemokrat af en kongeudnævnt borgmester. Vi er midt i en politisk kamp, der ikke mindst er en klassekamp og socialdemokraterne på vej mod et mål parkeret i fremtiden. Det præger de lokale aviser og den måde, de skriver om modstanderne. Det er mere til moralsk oprustning inden døre end reel oplysning af den læsende. Hvis man vil bag billedet af Conradt-Eberlin i de lokale aviser, kan man som nævnt gå til Jacob Paludans roman *Jørgen Stein*. En amtmandsfamilie spiller en væsentlig rolle i begyndelsen

Familien Conradt-Eberlin boede i den første tid i Thisted i ejendommen til venstre i Dr. Louisegade. En adresse tæt på jernbanen hørte til »de finere« i købstaden. Billedet er fra 1910.

Erik før han blev til Eric. En rask dreng – ivrig FDF'er – fotograferet i Christiansgave i Thisted. En flittig gæst i den lokale biograf Kosmorama i læderhandler Dams gård i Vestergade.

af denne Danmarksfortælling, men det var Thisted-borgmesterens skæbne og sygdomsforløb, der var blevet lagt i hænderne på Jacob Paludan af borgmester-sønnen. Borgmestrene landet over var indtil 1919 udpeget af Kongen, men da Conradt-Eberlin blev syg i 1914, var vejen banet allerede på dette tidspunkt for en folkevalgt borgmester i Thisted Købstad. Amtmandens sygdomsforløb i romanen har iøjnefaldende lighedspunkter med borgmesterens. Det er langt senere blevet bekræftet af familien Eberlin: Armen, der begynder at ryste, tvivlen om diagnosen, medicin og medicinske bøger i hobetal. Den endelige diagnose, angsten ved at sidde i retten og stille sin svaghed til skue.

Turene på kirkegården, grebet om stokken, hans skrift der bliver mindre ...

Eric Eberlin rejser over hals og hoved fra København til Thisted. Faderens sygdom er nu så fremskreden, at moderen ikke tør være alene med ham. Straks ved sin ankomst får Eric ham kørt til Thisted Sygehus, skønt faderen i et af sine sidste lyse øjeblikke har genkendt den hjemvendte søn og grædende bedt om lov til at blive hjemme. Men familien har givet op. Den tærende sygdom har gjort ham stadig mere utilregnelig og fjern. Alle håb om helbredelse er for længst opgivet. Han kommer da heller ikke hjem mere.

»Hr. exam. Pharm. Stig Paludan«

Jacob Paludan har sikkert ikke nået at møde ham – det først kendte besøg i Thy er det i 1919, året efter Conradt-Eberlins død. Så alle oplysningerne må stamme fra sønnen. Men Paludan *kendte* den tidligere Thisted-borgmester. Pr. brev. Det drejede sig om penge, Eric havde lånt i Aalborg-tiden. Han låner mere, bruger mere, rykkes igen, og må så krybe til korset og bede sin far om forstærkning. Det medfører følgende svada fra den tidligere borgmester i Thisted:

»Hr. exam. Pharm. Stig Paludan.

Min Søn Erik har henvendt sig til mig med Anmodning om at bistaa ham med Tilbagebetaling af et ham af Dem ydet Laan. Forinden jeg tager Standpunkt hertil, beder jeg Dem meddele mig Laanets Størrelse, samt hvilke nærmere omstændigheder, der har været bestemmende for Dem til at forstærke ham, der som Dem formentlig bekendt kun er 18 Aar gl. og underholdes af mig i det omfang, jeg som hans Fader finder rimeligt og passende, med et Laan af en efter hans Forklaring ikke ubetydelig Størrelse. Ærbødigst A. Conradt-Eberlin«.

Det gik lystigt for sig i Aalborg, hvor der var højt til loftet. Svirebrødrene Eberlin, Paludan og Møller. 1917.

I svarbrevet fra Stig Paludan bliver der gjort meget ud af at understrege, at han »efter bedste skøn« har optrådt som en ven:

»Det er mig bekendt, at Deres Søn er 18 aar, men da hans Udviklingsstadium ligger langt over det 18-aarige, har jeg aldrig kundet betragte ham som en Person, der ikke var sig sine Gerningers fulde Ansvar bevidst«.

Og Erics far indløser lånet. Men for sidste gang – som det kraftigt understreges.

Det økonomiske spil mellem Paludan og Eberlin, der altså begyndte i Aalborg-tiden, fortsatte de næste 20-25 år. Da Paludan stod med en større arv, kunne det foregå uden de store problemer, og Paludan finansierede ikke så få »projekter« eller reddede vennen ud af økonomisk uføre mod litterær hjælp til gengæld. Sværere blev det for Paludan, da arven

svandt ind, og han alligevel måtte træde til. Forfatteren var tvunget til at finde på udveje – for at komme videre som forfatter.

Dr. Louisegade, Store Torv og Rosenkrantzgade

Adolf Theodor Conradt-Eberlin var født 21. juni 1864 i Tranebjerg og døde 16. november 1918. Han blev begravet på Vestre Kirkegård i København. Han havde været fuldmægtig ved Aarhus Stiftamt og ved Københavns Amts Nordre Birk, før han i sommeren 1911 kom til Thisted. Sygdommen tvang ham bort fra borgmester-gerningen midt i en valgperiode for de folkevalgte. Besættelsen af denne post blev derefter det vigtigste politiske spørgsmål i kommunalpolitikken. Byrådet konstituerede de Konservatives C. K. Bunch som borgmester – han havde den største anciennitet. Conradt-Eberlin fortsatte sin gerning som politimester, skønt det var øjensynligt for alle, at han var en syg og dødsmerket mand.

Ved valget i 1917 blev venstremanden A.M. Aaberg konstitueret som borgmester, og senere – da ordningen med kongeligt udpegede borgmestre officielt var ophørt – reelt »folkevalgt«. I øvrigt endnu en gang hjulpet til borgmestrestolen af socialdemokraterne. I de følgende 50 års kommunalpolitik var der imidlertid et skarpt udtalt skel mellem »socialisterne« og de borgerlige. De få forsøg på at bygge bro mellem fløjene blev betragtet som faneflugt af begge parter. Og straffet af vælgerne, som stemte personligt på kandidaterne.

Så meget om overgangen i købstaden fra tiden med en af Kongen udpeget borgmester til »folket« selv tog styringen – og ansvaret – i det kommunale råd. Tilbage til 1911, til Dr. Louisegade 14 og borgmester m.m. Adolf Theodor Conradt-Eberlins første hjem i Thisted. Senere flyttede familien op på Store Torv i købmand

J.G. Brinkmanns gård. Eberlin havde en travl hverdag med de mange hverv, han varetog. På kontoret hobede sager sig op, der var retsmøder og forhandlinger i byrådet. Der var lange køreture til bl.a. møder i Hundborg og til Vorupør og Klitmøller, hvor andre opgaver ventede i forbindelse med strandinger og strandingsgods. Erik var ofte med, når det var lykkedes ham at overbevise faderen om, at det kun var lette fag som sang og gymnastik, han gik glip af i skolen. Og så havde borgmesteren indretningen af hjemmet at tænke på. Han var kort efter ankomsten til Thisted endnu en gang alene med børnene, da hans kone, Annette, var rejst til Randers for at føde hos en specialist og være i nærheden af moderen. En tidligere fødsel havde ført til en fødselspsykose og indlæggelse i næsten halvandet år på statshospitalet i Mid-

delfart. Den forestående fødsel havde derfor givet anledning til stor ængstelse i familien, der ikke fandt, at den nødvendige »ekspertise« var til stede i Thy. Annette Eberlin vendte hjem til Thisted kørt for jul med familiens nye skud på stammen – en søn der blev døbt Niels.

Der havde været meget at tage vare på i Thisted, selv om den 47-årige borgmester havde praktisk hjælp til det meste. Stuer skulle indrettes, og flere gange om ugen afgik brev med rapporter om, hvordan dette arbejde skred frem. Om møblernes placering, billederne på væggene, gardinerne, tapetmønstret. Det er en kærlig og omsorgsfuld mand og far, der fortæller. Savnet af hustruen stikker pludseligt frem midt i travlheden og selskabeligheden med de lokale honoratiores – blandt andre amtmandens og amtsforvalterens – og embedsmænd

Kong Chr. X og dronning Alexandrine er på deres første togt i Limfjorden med kongeskibet »Dannebrog«. På kajen bliver de modtaget af byfoged og borgmester Adolph Conradt-Eberlin. Det er Erik og Lizzie Eberlin, der skimtes på kajkanten bag deres far. 1913.

Familien flyttede fra Dr. Louisegade til Store Torv – til en lejlighed i købmand (manufakturhandler) J.G. Brinkmanns ejendom. Fra bagsiden var der åbent til kirkegården omkring kirken. Billedet er fra 1910. Ejendommen blev revet ned i 1930'erne i forbindelse med omlægning af torvet. Bilismen krævede parkeringsplads.

fra den fjerne hovedstad. Og spørgsmålene fra moderen om børnenes velbefindende. Har de ordentligt fodtøj, der passer til årstiden, det må heller ikke være for varmt for fødderne – tager de nu også udeskoene af, inden de går ind på gulvtæppet i stuen? Manden svarer omhyggeligt og detaljeret på det hele – som diktat til en protokol. »Alt staar vel til, sikken et Hjem, du kommer i, jeg er saa glad over den Hygge, der er overalt, at jeg næsten ikke er til at drive ud«, skriver han 23. november 1911, da han omsider er blevet færdig. En uge tidligere begyndte brevet: »Erik staar ved Siden af mig og beder mig sige Dig, at han syntes, Du nu snart skulde komme Hjem, nu da Huset næsten er fuldstændig i Orden. Jeg nænner ikke at sige ham, at han maa have Taalmodighed endnu – han som vi andre (..) Du spørger om Ud-

styret af Eriks Værelse, jeg vil sige Dig, der er nydeligt. Det gamle Smyrna-tæppe paa Gulvet, et nyt Bord, Seng, 3 Stole og diverse Billeder på Væggen. Han har, siden han fik eget Værelse, udviklet sig til en ren Ordensmester. Du skulde se, hvor nydeligt Alting staar oppe hos ham, alle hans gamle Maskiner har han faaet frem, og de staar fint pudsede paa et gammelt Bord, som han har beklædt med Linoleum; somme Tider har han Besøg af Kammerater, som gør store Øjne over Herlighederne. I aften er han i F.D.F. I gaar var han i Kosmorama«.

Gang på gang formaner han hustruen om at »holde Humøret oppe« og huske på, at det nu kun »drejer sig om ganske kort Tid«. Hun skal i hvert fald ikke ængste sig for »os heroppe, vi har det udmærket«. Så fortsætter brevet: »Naar jeg ser tilbage paa vores Tid sammen – og tænker

Første fuldmægtig Adolph Conradt-Eberlin, Nordre Birk, med sin familie, sønnen Erik, datteren Else, hustruen Annette og datteren Lizzie. 1906.

paa, at jeg nu indretter en fin Lejlighed, som du aldrig har haft Magen til – saa synes jeg, at jeg har saa meget at være taknemmelig for, at jeg ogsaa udadtil bør vise det ved at gaa let hen over Smaating. Jeg kan i hvert Fald mærke, at jeg i den sidste Tid er elskværdigere over for Personalet og ikke tager saa stærkt paa Veje, selv om de engang imellem dummer sig«.

Erik er 12 år, en opvakt dreng med et godt indrettet værelse med velpudsede maskiner, en ren ordensmester er han tillige. Fire år senere kommer han til Aalborg for at gå på Katedral-skolen dér, han skal være student og siden følge familietraditionen – blive jurist. Men han møder apotekerdisciplen Paludan med de mange fornavne, der bliver til ét: *Jacob*. Det kommer ikke til at gå stille af. Og det udvikler sig til en anden orden end dén, han har med hjemmefra. Det bliver et møde, der kommer til at vare livet ud – næsten da.

Søsteren Else fortæller langt senere – i 1993 – om barndomstidens Thisted: »Det havde ikke været så let at finde en bolig. På Store Torv lå en meget herskabelig længe ejet af Brinkmann. Han skulle flytte til Hellerup og kunne fremleje sin bolig til os. Det var en malerisk bolig. Bagsiden vendte ud til en stor gård med toppede brosten, der endte i en stor have. Fra haven var der en længe ud mod den gamle kirkegård, der ligger rundt om kirken i Thisted. Det lyder mærkeligt, men mange af vore lege fortsatte fra haven ind på kirkegården, hvor navnlig I.P. Jacobsens gravsted var et yndet mål. I dag har museet overtaget havens plads. I gården var der små huse, vaskestue, strygestue, rullestue og alt, hvad man kunne tænke sig af hjælpemidler. Og hjælp, det havde vi meget af. Borg (Ingeborg Nielsen, familiens husfaktotum gennem mange år, red.) tog sig af børnene, i køkkenet residerede jomfruen, og den første stuepige hed Signe. Hun var meget fin med kappe og kastede glans over huset. Lizzie og Erik kom i realskolen. Erik sprang

»Alle elskede Eric Conradt-Eberlin, det blev hans Ulykke. En Nat tog han sig af Dage og tog en ung Kvinde med sig i Døden. Hun var dybt betaget af ham, og han var for fej, han turde ikke alene. Livet havde udslukt ham (..) Eric Conradt-Eberlin, den smukke, kloge Mand med alle sine Talenter, forsvandt ud af Livet uden at have fuldbyrdet sine rige Evner«.

Alice Ninon Duvantier (1904-2001), Eric Conradt-Eberlins anden kone.

en klasse over. Og jeg kom i noget, der hed Fru Laurentis forberedelsesskole. Når man skulle til og fra skole, måtte man gennem kirkegården. I 1914 havde ejeren af huset, Brinkmann, planer om at vende tilbage til Thisted, måske på grund af verdenskrigen, og vores lejemål på Store Torv måtte ophøre. Vi måtte søge anden bolig. Det blev i Rosenkrantzgade, hvor der blev købt en stor herskabelig villa. Der var stor selskabelighed, særlig i de første år, da alt var glansfuldt, fra ord til andet fuldstændigt som Paludan har beskrevet ifølge Eriks referat (i romanen *Jørgen Stein*, red.) Men villaen i Rosenkrantsgade var ikke så malerisk som den gamle. Store Torv stod i mange år i vores erindring som et gode, der var sluppet fra os. Det var også på dette tidspunkt, at far begyndte at blive syg ...«

Begravelse som »tilløbsstykke«

Så længe der bliver forsket i og skrevet om Jacob Paludans forfatterskab, vil man ikke komme uden om Eric Eberlin. Men thyboen lever som nævnt også sit eget litterære liv med skuespillet *Landet forude – et spil om Utopien* 1928 (s.m. Jacob Paludan) samt novellerne,

skitserne og skildringerne i *Americana* og de to kriminalromaner *Døden gaar paa Variete* og *Farvel von Falkenow* (begge 1943). P. J. Snare har i krimtidsskriftet *Pinkerton* sat de to romaner ind i en gennemgang af krimier i Danmark 1940-45. Romanerne hæver sig ikke kvalitetsmæssigt over genrens bedre produkter dengang. De refererer til samtidige forhold (krig og besættelse), hvad der giver dem en særlig tone, og i det hele taget har Eberlin en force i miljøskildringen. Men set i sammenhæng med det tætte forhold mellem Paludan og Eberlin, der blev afdækket i 1980'erne, bliver de to romaner pludselig mere interessante. Da Eberlins andel i Paludans litterære produktion blev kendt i litterære kredse i 1930'erne – foranlediget af Eberlin, der rev sig i tøjret – slog Paludan bremserne i, så venskabet skred ud. I begge mordsager i Eberlins kriminalromaner ligger motivet gemt i et bristet venskab. Det er den skuffede og svigtede part i forholdet, der – da alt er ude – i selvødelæggende desperation begår den endelige, uoprettelige handling.

Ifølge oplysninger fra familien Eberlin var Eric maniodepressiv, en sygdom der har sat smertefulde spor i familiens historie med voldsomme konsekvenser, og omkring 1941 voksede depressionerne til højder og styrker, som hverken nerverpiller eller spiritus kunne magte. Han var kørt ned på krop og sjæl. Et familiemedlem får ham anbragt i en stilling som forretningsfører for Gigtforeningen, og han oplevede en kort periode med orden i tilværelsen. I september 1941 blev han interviewet af Politiken i anledning af gigtdagen. Klædt i hvidt, ulastelig, men ikke uden nattelevets spor i ansigtet. Artiklen nævnte hverken forretningsmanden eller den maler, som Eric Eberlin i disse år stræbte efter at blive. I 1942 var venskabet med Jacob Paludan ved at ebbe helt ud. Og der var ingen udsigt til, at Paludan ville få de penge tilbage, han havde skudt i Eberlins forskellige foretagender og affærer.

Det skulle imidlertid vise sig, at Paludan fik en del af pengene. I en sidste samtale med søsteren Else havde Eberlin sagt, at Paludan skulle have hans livsforsikring – den var på 15.000

Eric Conradt-Eberlin med sin anden hustru, Alice Ninon Duvantier, 1935. Hun var under den tyske besættelse af Danmark 1940-1945 nær veninde af og siden gift med Erik Scavenius, der var udenrigsminister i 1940 og senere under besættelsen blev statsminister. Hun havde et så fortroligt forhold til chefen for det hemmelige tyske politi, Gestapos chef i Danmark, at hun efter krigen sad varetægtsfængslet i over to måneder, mistænkt for spionage og drabsforsøg.

kr. – fordi »han har været så forfærdelig meget igennem«. Omregnet til 2007-værdi er det et ikke ringe beløb, men Paludan skal dog have bemærket, at det »langtfra var dækkende«.

Eric Eberlin tager i maj 1943 – efter mange tilløb – ud på »den sidste rejse«, som det blev beskrevet dengang. Hans medrejsende omtales i aviserne som »en ung dame«, der meldes død af en overdosis sovetabletter på et hotel i Køge. Begravelsen bliver et tilløbsstykke – »den sidste gave til den københavnske presse«, som det langt senere er beskrevet. De var der alle sammen, alle han havde kendt.

Og blandt dem lærersønnen fra Thisted, den tidligere telegrafist, nu kongelig kammersanger Einar Nørby, der sang solo *Den store Mester kommer* for ungdomsvennen fra Thisted.

Men den tredje mand, dén der havde skrevet dem ind i litteraturhistorien, *han* dukkede ikke

op. Han havde – som man kan læse i brevet der indledte artiklen – taget fejl af tidspunktet. I et erindringsessay gav han langt senere en anden forklaring. Men med forskellige omskrivninger dukker Eberlin op i interviews, artikler, enquirer og senest i erindringsbøgerne i 1970'erne under navnet »Cæsar«. Paludan kan ikke blive de mange impulser fra de tidligste ungdomsår kvit, ønsker det måske heller ikke, de rumsterer til stadighed også bag den »ikke-fiktive« del af forfatterskabet; de trænger sig på og tager det ene øjeblik skikkelse af en ven og i det andet af en dæmon.

Flemming Skipper

Født 1939. Journalist. Lokalhistoriske bøger og artikler.

Kilder og henvisninger

Billeder og dokumenter fra materiale om Eberlin-slægtens historie, indleveret af Peter Conradt-Eberlin. Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune.

Billeder fra Jens Jacob Paludans arkiv.

Oplysninger fra skuespiller Ghita Nørby om faderen, Einar Nørby.

Henrik Oldenburg: Jacob Paludan. Historien om et venskab. 1984.

Henrik Oldenburg: Janus fra Thisted. Jacob Paludan som romankunstner. 1988.

Jacob Paludan: Fugle omkring Fyret, roman genudgivet 1997. Tekstudgivelse, efterskrift og noter ved Henrik Oldenburg.

Jacob Paludan: Jørgen Stein, roman genudgivet 1964.

Jacob Paludan: Han gik ture. 1956.

Jacob Paludan: I høstens månefase. Lidt af en livsregistrering. 1973.

Jacob Paludan: Sløret sandhed. Lidt af en livsregistrering. 1974.

Jacob Paludan: Vink fra fjern virkelighed. Lidt af en livsregistrering. 1975.

Jacob Paludan: Låsens klik. Lidt af en livsregistrering. 1976.

Niels Stengaard: Breve fra Jacob Paludan til Thorvald Petersen. 1999.

P. J. Snare: Eric C. Eberlin. Pinkerton nr. 50. 1994.

Orla Poulsen, Knud Holch Andersen og Flemming Skipper: Thisted Købstads Historie. 1998.

Thisted Amts Tidende, Thisted Amtsavis og Thisted Socialdemokrat 1911-1918.

Anne-Marie Mai (red.): Danske Digtere i det 20. Århundrede. 2002.

Poul Houe: Eric C. Eberlin – en bindestregs-dansker i breve og bøger. Danske Studier 1995.